

Motion till riksdagen

1989/90:Ub688

av Ulla Orring och Britta Bjelle (båda fp)

Arktisk forskning i Umeå

Delar av Sverige är geografiskt belägna inom polarcirkeln och där klimatet till större delen av året är ett verkligt arktiskt klimat.

De speciella klimatiska förhållandena i denna region – ovan polarcirkeln och däromkring – innebär speciella levnadsförhållanden med särskilda påfrestningar på människan beroende av det stränga klimatet.

Förhållanden som är väl kända för den bofasta befolkningen och som numera även är föremål för särskilda studier av forskare m.fl.

Men möjligheter att förbättra levnadsvillkor och förbättra hälsotillstånd förutsätter forskning och utbildning.

Sedan ett flertal år finns inom den medicinska fakulteten vid universitetet i Umeå ett dokumenterat intresse för arktisk forskning och arktisk medicin.

Med arktisk medicinsk forskning avses forskning rörande människans hälsa i arktisk och subarktisk miljö. Forskningen omfattar bl.a. människans fysiologiska och patologiska reaktioner, anpassning och prestationsförmåga, epidemiologi och miljöhygien. Denna typ av forskning är i hög grad beroende av samverkan med andra forskningsområden. En verksamhet inom ramen för ett center för arktisk forskning skulle underlätta kontakter inte enbart över fakultetsgränserna utan även med olika institutioner i andra länder.

För närvarande föreligger också ökade möjligheter att etablera samarbete med Sovjetunionen inom arktisk medicin, särskilt populationsgenetisk forskning. En redan etablerad nordisk samarbetskommitté för nordisk forskning inom området fyller nu en viktig uppgift.

1967 samlades vetenskapsmän från hela världen i Fairbank, Alaska, USA till det första mötet kring ämnet arktisk hälsoforskning. Ett stort symposium i Umeå kring samma tema organiserades 20 år senare, 1987. Kontakter och forskning mellan nationer inom den arktiska regionen är etablerad.

Sedan 1983 har vid universitetet i Umeå funnits ett center för arktisk kulturforskning. Centret samarbetar med olika institutioner i olika länder och har på ett särskilt sätt bidragit till att stärka universitetets internationella kontakter.

Centret är det enda i sitt slag i Sverige.

Umeå universitets nordliga läge har även medfört att många projekt kommit att fokuseras på frågeställningar som är förknippade med arktisk eller subarktisk miljö.

Vid institutionen för ekologisk botanik bedrivs t.ex. forskning kring landhöjningens inverkan på populationsdynamik och livsstrategier kring Bottniska viken. Den arktiska tundran och dess extremt lågproduktiva system är föremål för undersökning.

Vid institutionen för fysikalisk botanik bedrivs undersökningar kring stress och adaptation av fotosyntesapparaten vid låga temperaturer.

Även vid institutionen för ekologisk zoologi bedrivs forskning relaterad till arktiska förhållanden samt även vid geografiska institutionen.

Detsamma gäller institutionen för mikrobiologi som forskar kring bakterieproduktion i marina miljöer, där temperaturvariationerna över året är stora.

Polartrakterna har på senare år tilldragit sig ett ökat intresse i politiska, ekonomiska och folkrättsliga avseenden. Arktis har på ett helt annat sätt kommit i fokus för helt nya säkerhetspolitiska överväganden.

Många arktiska forskningscentra runt om i världen har därför inkluderat säkerhetspolitisk forskning i sina program.

Vid universitetet i Umeå har intresset kring internationell politik, säkerhetspolitik, freds- och konfliktforskning samt folkrätt vuxit starkt.

Vår uppfattning är att ett center för arktisk forskning vid universitetet i Umeå nu bör etableras. Som framgår av vad ovan relaterats finns redan nu etablerade internationella kontakter inom olika forskningsområden som rör förhållanden inom Arktis. Genom ett förhållandevis begränsat resurstillskott till en redan etablerad verksamhet skulle universitetet i Umeå kunna bygga upp en verksamhet – ett nationellt centrum för arktisk forskning – med arktisk medicin, kulturforskning, naturvetenskaplig polarforskning, arktisk konflikt- och säkerhetsforskning som huvudämnen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett center för arktisk forskning vid universitetet i Umeå skall etableras.

Stockholm den 24 januari 1990

Ulla Orring (fp)

Britta Bjelle (fp)